

TARTU UNIVERSITET

Fakultet for Kunst og Humaniora

College for fremmedsprog og kulturer

Afdeling for skandinavistik

(Dansk sprog og litteratur)

**Lige ind i Kakkelovnen: En analyse af bevægelse
i estiske oversættelser af Den Standhaftige
Tinsoldat**

Bachelorprojekt

Johanna Kalle

Vejleder: Nicholas Hedegaard Mikkelsen

Tartu 2017

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORKORTELSER.....	3
1. INDLEDNING.....	4
1.1. Indledning og problemstilling	4
1.2. Empiri	6
2. TEORETISK DEL.....	8
2.1. Oversættelses metoder	8
2.2. Bevægelsesudtryk.....	10
2.3. Fiktiv og realistisk bevægelse.....	13
2.4. Leipzig glossing.....	13
3. ANALYSE.....	15
3.1. Hans Christian Andersen.....	15
3.2. <i>Den Standhaftige Tinsoldats</i> handling	15
3.3. Eksemplerne fra historien	16
3.4. Resultater	28
4. DISKUSSION.....	30
5. KONKLUSION	31
RESÜMEE.....	32
MATERIALE.....	34

FORKORTELSER

- 1 – (da) første person / (eng) first person
- 2 – (da) anden person / (eng) second person
- 3 – (da) tredje person / (eng) third person
- ABL – (da) ablativ / (eng) ablative
- ACC – (da) akkusativ / (eng) accusative
- ADE – (da) adessiv / (eng) adessive
- ADV – (da) adverbium / (eng) adverb
- CLTC – (da) klitisk element / (eng) clitic
- COM – (da) komitativ / (eng) comitative
- DEF – (da) bestemt / (eng) definite
- ILL – (da) illativ / (eng) illative
- INE – (da) inessiv / (eng) inessive
- LOC – (da) lokativ / (eng) locative
- PAR – (da) partitiv / (eng) partitive
- PASS – (da) passiv / (eng) passive
- PL – (da) pluralis / (eng) plural
- PREP – (da) præposition / (eng) preposition
- PST – (da) past / (eng) datid
- PTCP – (da) participium / (eng) participle
- SG – (da) singularis / (eng) singular

1. INDLEDNING

1.1. Indledning og problemstilling

Når man kan tale flere sprog end bare éns modersmål, har man hele tiden et spørgsmål om hvordan skal man oversætte. Vi gøre det i vores hoved ubemærket og hele tiden – når vi læser, skriver, taler, tænker, arbejder og så videre. Så er spørgsmålet – hvordan man oversætter – meget interessant for mig og også for mange andre mennesker og sprogforskere. Det er vigtigt at mennesker kan forstå udsagninger og tænker på den samme måde, som andre har tænkt, at der kommer ikke nogle misforståelse.

Oversættelser kan ikke ses som rigtige/korrekte måde, fordi oversætter bruger forskellige strategier for at oversætte og ikke den eneste af dem er forkert. Men hvad jeg tror er „rigtighed“ i oversættelse er at det skal give videre den samme mening som kildeteksten gør. For eksempel i nyheder, bøger, internet eller andre kommunikationsmetoder. Det er vigtigt at mennesker få den samme betydning og kan læse ud den samme ting, som forfatteren har skrevet.

Derfor kunne det være spændende og øjenåbnende at undersøge lidt nærmere oversættelse og dets forskelle, som kommer. Selvfølgelig er bacheloropgaves kapacitet begrænset, og derfor har jeg valgt bare at undersøge bevægelsesudtryk. Det gør jeg i én historie, hvor jeg fordybe mig ind i oversættelses forskelle. Denne historie er Hans Christian Andersens eventyr *Den Standhaftige Tinsoldat*, på estisk *Vankumatu tinasõdur*.

Så på baggrund af disse spørgsmålene kan jeg formulere min opgaves formålet, som er:

Formålet med denne opgave er at sammenligne tre oversætteres tekster, for at se, hvilke strategier bruges og hvis der vil ske en betydningsændring fra dansk til estisk med fokus på bevægelse. Det er gjort ved eksempel af oversættelserne af H.C. Andersens eventyret Den Standhaftige Tinsoldat.

Min opgaves spørgsmålene kan så være:

- 1) Hvilken metode er brugt for at oversætte eventyret Den Standhaftige Tinsoldat?

2) Kan der ske betydningsændring når man oversætter bevægelse?

Det er vigtigt at skrive om denne emne, fordi det er ikke så meget undersøgt før, specielt bevægelses oversættelse imellem dansk og estisk. Det kan vise dansk og estisk sprogs individualiteter og forskelle. Endvidere giver det mulighed for dansklæseren, at se hvordan har oversættere arbejdede, hvilken strategier er brugt og er målteksten ændret sig meget fra kildeteksten og på hvilken måde.

Tidligere forskninger har været om bevægelsesudtryk ved eksempel af forskellige sprog, for eksempel engelsk og koreansk, tysk og russisk, men med dansk sprog er der lavet en forskning, hvor der er undersøgt bevægelses udtryk ved eksempel af dansk og spansk. Det er gjort af Casper Gammelgaard Woldersgaard, fra Aarhus Universitet og det hedder *In search of the third code – A corpus-based study of the Motion category in natural and translated texts in Danish and Spanish*. Denne undersøgelse er fokuseret på fiktiv bevægelse, som jeg vil nærmere indføre i afsnit 2.3. (Woldersgaard 2017)

Min opgaves teoretisk del er delt til tre store kapitler. I afsnit 1 vil jeg indføre oversættelses metoder, baseret på Peter Newmark's bog *A Textbook of Translation*.

I afsnit 2 vil jeg forklare hvordan bevægelse udtrykkes på estisk og på dansk, også hvilken type af bevægelse er brugt i denne bacheloropgave – fiktiv eller realistisk. Bog *Motion Encoding in Language and Space*, hvor indfra jeg bruger en artikel, som hedder *Encoding motion events in Estonian*. Denne her bog er redigeret af Mila Vulchanova and Emile van der Zee, men artiklen, er skrevet af Renate Pajusalu, Neeme Kahusk, Heili Orav, Ann Veismann, Kadri Vider, Haldur Õim. Denne bog er udgivet i 2013 i Storbritanien fra MPG Books Group, Bodmin and King's Lynn. For at forklare danske bevægelses verber og hvordan de er udtrykt og hvad er karakteristisk med dem, bruger jeg Bolette Sandford Pedersen's undersøgelse *Danish Motion Verbs: Syntactic Alternations and the Hypothesis of Semantic Determination*. Denne artikel er udgivet i *Nordic Journal of Linguistics* 20. Også er nogle grammatiske reglerne forklaret med hjælp af Christensen og Christensen bog *Dansk Grammatik*.

Bagefter i afsnit 3 vil jeg forklare hvad er den *Lepizig Glossing* metode, som er brugt for at analysere eksemplerne i denne opgave og give videre eksemplerne på dansk. Så

at det vil være vist bedre hvilken ændringer komme op, på hvilken måde er oversætter brugt estiske kasus og ordstilling. Også vil jeg give en kort oversigt over reglerne i *Leipzig Glossing*. Det tredje kapitel er baseret på pdf-fail *Leipzig Glossing Rules: Conventions for interlinear morpheme-by-morpheme glosses*. Det er udgivet af *Department of Linguistics of the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology* (Bernard Comrie, Martin Haspelmath) og af *Department of Linguistics of the University of Leipzig* (Balthazar Bickel).

I praktisk del indfører jeg nærmere eventyret, hvor der er en lille resumé af det, så at det bliver bedre for at forstå kontekster af eksemplerne. Jeg vil bruge Leipzig Glossing metode for at analysere og forklare forskellene af eksemplerne.

Derefter følger diskussion af resultaterne af min analyse, konklusion og til sidst resumé.

1.2. Empiri

For empirisk materiale har jeg valgt for at analysere Hans Christian Andersens eventyr *Den Standhaftige Tinsoldat*, hvad er skrevet i året 1838 og dens estiske oversættelse er *Vankumatu tinasõdur*. På estisk er der mange versioner af dette eventyr. Der er nogle som er billedebøger og genfortalt til små børn. Jeg har valgt disse, som er oversat fra original direkte fra dansk til estisk og ikke genfortalt. Med hjælp af bibliotekar og internet har jeg fundet, at der er 4 oversættelse, som er gjort direkte fra dansk til estisk, 2 oversættelse er formidlet russisk til estisk, 2 oversættelse er uden oversætteres navne og der er 1 som har ingen information fra hvilken sprog er teksten oversat. Jeg har valgt og set på tre estiske oversættelse af Riho Raudi (1997), Henrik Sepamaa (1987), Lea Nurkse (1945). Det er jo nødvendigt for at arbejde med flere materialer i min analyse og se på hvordan forskellige oversættere har oversat teksterne, og hvilke strategier har de brugt. Disse 3 oversættelsernes eksempler har jeg udvalgt fra 4, og oversættelsen af Agnes Antik ville jeg ikke analysere, fordi hendes værk er i Litteratur Museum og svære for at fange.

Den Standhaftige Tinsoldat blev mit valg, fordi jeg ønskede at undersøge lidt nærmere oversættelses forskelle i dansk og estisk, og fordi bacheloropgaves kapacitet er begrænset, valgte jeg at undersøge bevægelse, hvad findes mange i denne eventyr. For

den danske version af eventyret har jeg brugt en bog, som er bogstaveligt samme som er teksten i Arkiv for Dansk Litteratur side, så jeg har valgt den originalversion af eventyret. Den bog er H.C. Andersens *Eventyr og Historier* og det er bind nr 11, udgivet i Gyldendal 1965.

Jeg har skrevet af og analyseret 6 eksemplerne fra danske og fra tre forskellige estiske versioner af *Den Standhaftige Tinsoldat*.

2. TEORETISK DEL

I dette afsnit skal jeg redegøre oversættelses forskellige metoder ifølge Peter Newmark, derefter skriver jeg om bevægelses udtryk på dansk og på estisk, også hvad er fiktiv og realistik bevægelse, hvilken er forskelle imellem de to og til sidst om Leipzig Glossing metode, som er brugt i min opgaves analysedel.

2.1. Oversættelses metoder

I dette afsnit vil jeg lidt nærmere forklare oversættelses metoder og strategier. Det vil være nødvendigt for at vise og beklare hvilke metoder har disse tre oversættere brugt, som jeg skal analysere i min bacheloropgave. Oversættelses metoder og strategier har blevet undersøgt af mange forskellige forskere, for eksempel i bøger *In other words: A course book on translation* skrevet af Mona Baker (1992), *A handbook for translator trainers: A guide to reflective practice* skrevet af Dorothy Kelly (2005) og mange andre (Owji, 2013). I denne opgave har jeg brugt Peter Newmark's bog *A Textbook of Translation*. Peter Newmark var en engelsk professor i Surrey's Universitet. Denne her bog var først publiceret i 1988, i New York, USA. Oversættelses metoder er relevant for min opgave, fordi jeg analysere tre forskellige oversætteres værker. Lige som mennesker er forskellige, bruger de også forskellige metoder og teorier for at oversætte tekster. Det hvilken strategier oversættere bruger, bestemmer hvordan og på hvilken måde er tekst oversat fra kildesproget. Med hjælp af Newmarks metode beskrivelser kan jeg bestemme hvilke metoder har *Den Standhaftige Tinsoldaten's* oversættere brugt og måske forstå teksten bedre.

Ord for ord oversættelse er brugt mest for at forstå mekanikken i kildesproget eller at fortolke en vanskelig tekst som en forberedelse af oversættelsesprocessen. Derfor er ord fra kildesprog oversat til målsprog direkte og ud af kontekst, bare som der står i kildesproget. Ord for ord oversættelse er oftest set hvor man har gjort oversættelse under hinanden, for at vurdere forskelle mellem to sprog. (Newmark 1988: s.45-46)

Literal translation eller på dansk **bogstavelig oversættelse** er en proces hvor på den samme måde, som ord-for-ord metode, er ikke den bedste mulighed når der er en svært tekst for at oversætte. Bogstavelig metode er nødvendig når vi skal oversætte bare ét

ord, eller ét ordpar. Hvis vi skal oversætte til højere niveau for eksempel én sætning eller afsnit, er bogstavelig metode godt bare der, hvor kildesprogets og målsprogets betydninger er lignende. (Newmark 1988: s.70)

Faithful translation eller på dansk **trofast oversættelse** er metode, som prøver gengive videre den præcis mening af originale tekstens, også med de samme grammatiske former. Ordet *trofast* selv give videre denne metodes formål, som er at man skal skrive med samme hensigter og giver så nærliggende oversættelse fra kildesproget som muligt. Peter Newmark siger at i trofast oversættelse forandrer man kulturelle ord, som er karakteristisk for kildesproget. Så man forandrer kildesprogets kulturspecifikke ord sådan at de blive passende til målsprogets kultur. Også kan oversættere forandre for eksempel karakterers navne, stedenavne el.lign. så at de vil være passende for målsprogets kultur. (Newmark 1988: s. 46)

Semantic translation eller på dansk **semantisk oversættelse** tillader oversætter at være kreativ når man oversætter (Newmark 1988: s.46). Semantisk oversættelse er brugt mest for at oversætte ekspressive tekster, for eksempel i skønlitteraturs oversættelser. (Newmark 1988: s. 47) Semantisk oversættelse må man se som en helhed. Peter Newmark har skrevet at "*Semantic translation is personal and individual, follows the thought processes of the author, tends to over-translate, pursues nuances of meaning, yet aims at concision in order to reproduce pragmatic impact.*" Det konkluderer hvad semantisk oversættelse er, og hvordan denne metode er brugt. (Newmark 1988: s. 47)

Adaptation eller på dansk **adaption**, der er kildesprog oversættet til målsprog på sådan måde, oversættere selv synes er bedst. Også når der er nogle kulturspecifikke ord i kildesproget, kan oversættere forandre dem til tilpassende for målsproget eller tabe helt. Ofte er teksten skrevet igen, at oversættere kan finde andre ord på at oversætte tekstens mening. (Newmark 1988: s.46)

Free translation eller på dansk **fri oversættelses** metode kan man se brugt, hvor der er givet videre mening af kildesprogs tekst, men det er gjort med mere ord og ofte med parafrasering. Ifølge Newmark, kan det ofte ikke kaldes en oversættelse overhovedet. (Newmark 1988: s.46-47)

Idiomatic translation eller på dansk **idiomatisk oversættelse** er lignende for fri oversættelses metode, fordi i denne metode kommer oversætter ud med nye idiommer og fraser, selvom de er ikke repræsenteret i kildesprogs tekst. Som er bragt ud i Newmarks bog, har Seteskovitch and Stuart Gilbert kaldt denne metode som livlig og naturlig oversættelse. (Newmark 1988: s.47)

Communicative translation eller på dansk **kommunikativ oversættelse** metode giver videre præcis den samme kontekstuel mening af kildesprogets tekst, på den måde at målsprogs tekst selv og sproget i det er gjort bekvemt for læseren (Newmark 1988: s.47). Kommunikativ oversættelse er brugt for informative og vokative tekster, for eksempel nogle videnskabelige artikler. Ifølge Peter Newmark er ”*Communicative translation is social, concentrates on the message and the main force of the text, tends to under-translate, to be simple, clear and brief, and is always written in a natural and resourceful style.*”.(Newmark 1988: s.47-48)

2.2. Bevægelsesudtryk

I denne afsnit vil jeg redegøre hvordan udtrykkes bevægelse på estisk og dansk. Derefter vil jeg skrive om hvad er fiktiv bevægelse og hvad er den realistisk bevægelse som jeg vil bruge i min opgave. Jeg bruger i denne kapitel Robert Zola og Lisa Holm Christensens bog Dansk Grammatik. Det er udgivet i år 2005 i Odense. Robert Zola og Lisa Holm Christensen har skrevet denne bog for at de vil lære dansk enten på meget høj eller bare i en begyndernes niveau, med at én kan gå i dybden med det danske sprog (saxo.dk, Dansk Grammatik). Også har jeg brugt bog *Motion Encoding in Language and Space* hvor ind er en artikel *Encoding motion events in Estonian*, hvad er skrevet af Renate Pajusalu, Neeme Kahusk, Heili Orav, Ann Veismann, Kadri Vider, Haldur Õim, hvor de undersøger forskellige muligheder der er i estisk sprog, som man bruger for at udtrykke rum og bevægelse (Pajusalu o.a. 2013: side 44). Endvidere én artikel af Bolette Sandford Pedersen. Hun har skrevet i *Nordic Journal of Linguistics* 20, sider 63-89 og jeg har brugt i min opgave dette artikels pdf- version. Dette artikel hedder *Danish Motion Verbs: Syntactic Alternations*.

Pajusalu bruger begreber *MOVING AGENT*, som er selvstændig agent i bevægelse, *CAUSAL AGENT*, som er initiativtager af bevægelse, som kan ikke bevæge sig selv og *OBJECT*,

noget som er bevæget af *MOVING AGENT* eller *CAUSAL AGENT*. De er nødvendige fordi de viser godt bevægelsesbegivenhed, hvor der må være objekt som bevæges, og også årsag til bevægelse. (Pajusalu o.a. 2013: 45)

Estisk sprog har 14 forskellige kasus og også bruger man suffikser og prefikser, som nogen gang har det samme betydning som kasus, men almindelig giver sådan betydning, som bare kasus kan ikke gøre (Pajusalu o.a. 2013: 46). *LOCATION*, *GOAL*, og *SOURCE* udtrykkes ved hjælp af kasus. Ifølge Pajusalu er *ROUTE* også en vigtig komponent i bevægeles udtryk, som kan blive udtrykket med specifikke suffikser og prefikser, for eksempel *üle* 'over'; *mööda* (Pajusalu o.a. 2013: 46).

SOURCE er den begyndelses sted for bevægelse og det er vist med elativ og ablativ kasus. Elativ og ablativ kasus har almindelig også en synonym som er (på estisk) suffikserne *-st* og *-lt*. For eksempel "*laua pealt*" = "*laualt*" og "*kasti seest*" = "*kastist*", på dansk kan man sige det bare på én måde, som er "fra bordet" og "inde fra kiste" (Pajusalu o.a. 2013: 50-51). *SOURCE* kan også være vist med frase som adposition og nærmere postposition som er fx ordene "*alt*"(nedefra), "*juurest*"(ved), "*tagant*"(bagfra), "*vahelt*"(i mellem), "*eest*"(forfra), "*kõrvalt*"(ved siden af), "*pealt*"(på) (Pajusalu o.a. 2013: 52). Adverbialer som er forbundet med *SOURCE* er mest brugt med elativ kasus og betegner bevægelse væk fra noget - "*sealt*"(fra der), "*siit*"(fra her), "*kust*"(hvor), "*eest*"(forfra) og "*väljast*"(udenfra) (Pajusalu o.a. 2013: 52).

GOAL overbringes illativ kasus med *-sse* endelse eller allativ kasus med *-le* endelse, også adpositional syntagmer som kan være '*juurde*'(til), '*poole*'(til noget), '*alla*'(ned), '*äärde*'(ved), '*taha*'(bag). (Pajusalu o.a. 2013: 54,57-58).

LOCATION. For at vise beliggenhed i estisk sprog, bruger man inessiv kasus med *-s* endelse, adessiv kasus med *-l* endelse, postpositionsyntaxmer, infinitiv og adverbialer. Inessiv kasus viser hvor ind objekt ligger, men også nogen gang kan denne kasus vise for eksempel at være 'i luften', som på estisk er markeret med samme kasusendelse '*õhus*'. I adessiv kasus viser man med suffiks *-l* en sted hvor man ligge på. Det kan også udtrykkes med ekstra ord, som er postposition fx *vee peal* 'på vandet'. (Pajusalu o.a. 2013: 59-61)

Pedersen siger at dansk har meget lille ordforråd, derfor bruges man mange præpositioner og partiklerne ind i en sætning, så at man kunne give videre forskellige meninger (Pedersen 1997: 67).

Danske bevægelses verber, som jeg vil lægge mærke til er **DIRECTION, PATH, SOURCE** og **GOAL VERBS**. Disse fire hører til en gruppe af bevægelsesverber, som viser bevægelse, hvor objekt selv bevæges, eller det er bevæget af noget – som er realistisk bevægelse, om hvad skal jeg skrive mere i det følgende afsnit. **DIRECTION** verber har altid vist bevægelses retning, endog uden specifikke adverbier, som normalt viser hvorhen bevægelse finder sted. Ifølge Pedersen bruges **PATH** verber når man taler om retning, de viser vej til objektet, for eksempel ”krydse” osv. **SOURCE** viser hvordan bevægelse finder sted, for eksempel ”afgå” osv. **GOAL** verber viser hvorhen skal denne bevægelse komme til, for eksempel „falde“, „nærme sig“ osv. (Pedersen 1997: 70)

Men som Pedersen sagt bruges i dansk mange præpositioner og partiklerne – partikeladverbialer, som hjælper verbum for at vise hvorhen eller hvordan bevægelse er. Derfor vil jeg skrive om, hvad præcis er præpositioner og hvad er deres funktion. Ifølge Christensen de er ubøjelige småord, som giver konkrete eller abstrakte relationer til de ord, som de henviser til. Præpositionens funktion er at styre nominale led, så det viser konkret hvorhen bevægelse finder sted. (Christensen 2005: 149)

En anden ting som Pedersen nævner, som er vigtig for at udtrykke bevægelse på dansk, er partiklerne. Der er partikeladverbialer, som er relevante for min opgave. Ifølge Christensen handler de om at nogle verber er i faste forbindelser med adverbier eller præpositioner og disse forbindelser kan vise bevægelse. For eksempel i sætning „Børnerne faldt *ned* i en grøft.“ Er „ned“ et partikeladverbial, som sammen med verbet „falde“, viser bevægelse i en retning. (Christensen 2005: 193)

Ofte kan præposition og adverbium være blandet, men faktisk er det præposition når der er mærkt styrelse efter præposition. Men efter adverbium kommer styrelse ikke. Endvidere har adverbierne almindeligt hovedtryk i sætninger, mens præpositionerne har det ikke. (Christensen 2005: 150-151)

2.3. Fiktiv og realistisk bevægelse

I dette afsnit skal jeg redegøre kort hvad er fiktiv og realistisk bevægelse, hvis der er forskelle imellem dem og hvordan er det nødvendigt for min opgave.

Der er to forskellige bevægelses typer, som man kan skelne imellem. Én af dem er fiktiv bevægelse og den anden er realistisk bevægelse. Fiktiv bevægelse, også kaldt subjektiv, implicit og abstrakt bevægelse, er en uvirkelig bevægelse, som er udtrykt metaforisk. For eksempel ”*The prices are falling.*”. Fiktiv bevægelse er ifølge Blomberg brugt fordi mange erfaringer er dynamisk og åbenbar at de er tænkt over og talt om for at være bevægelse. Nogen gang kan fiktiv bevægelse blive set også når der er en statik situation, som beskriver bedvægelse i rumlig udvidelse, selvom der faktisk er ingen, eller forandring i det betegnede område. Det kan for eksempel være ” *The mountain range goes all the way from Mexico to Canada.*“. (Blomberg 2014: 9-10)

For modstand til fiktiv er realistisk eller virkelig bevægelse og det er, hvor fysisk objekt bevæges. (Blomberg 2014 : 9-10) I min opgave skal jeg analysere realistisk bevægelses oversættelserne, fordi i fiktiv bevægelse kan der komme også forskelle i metaforisk oversættelse og der kan oversættere vælge at oversætte friere end realistisk bevægelse. Også er bacheloropgaves kapacitet begrænset og derfor måtte jeg vælge om hvad skal jeg skrive om.

2.4. Leipzig glossing

I dette kapitel vil jeg lidt mere fokuseret skrive om Leipzig glossings reglerne, som er skrevet af *Department of Linguistics of the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology* og med *Department of Linguistics of the University of Leipzig*. Der er skrevet ti overvejende brugt regler (Leipzig glossing 2015: s.1). I begyndelse af min opgave er der en tilføjet list om forkortelser som bruges når man glosser. Leipzig glossing er forbedret af og til, og i min opgave bruger jeg den 31.maj 2015 version, som jeg bruger som pdf-artikkel.

Morfem-for-morfem glossing er brugt når man har brug for ords betydninger og grammatiske egenskaber af individuel ord og del af ord. Leipzig glossing er brugt

forskelligt i forskellige situationer og det er et meget frit system hvad nogen gang har flere muligheder at udtrykke sig. Glossing er vigtig for at give videre nogle yderlige muligvis relevante oplysninger på strukturen af en tekst eller et eksempel, ud over den idiomatisk oversættelse. (Leipzig glossing: s.1)

Leipzig glossing har ét regel for ord-for -ord glossing. Det er at ordene er skrevet ud ned af hinanden og oversat direkte, uden at lægge mærke til målsprogs grammatik eller kontekst.

På den samme tid er der meget mere reglerne for morfem-for-morfem glossing, og disse vil jeg bruge i min analyse, derfor er de nu forklaret.

I morfem-for-morfem glossing er obligatorisk, at morfemer er adskilt med bindestreger og at der er den samme tal bindestreger i begge sprogets ord. Ofte tilføjes glossing én mere linje, hvor der er omtrent (ikke konkret og altid grammatisk korrekt) skrevet ud sætning. (Leipzig glossing: s. 2). Grammatiske morfemer er afmærket med grammatiske forkortelser af forskellige falde eller typer af ord. For eksempel CPL istedenfor ”*completive*”, PRF istedenfor ”*perfect*” osv. Jeg har tilføjet min opgave et forkortelses list, hvor jeg har skrevet ud disse forkortelser som jeg har brugt i min analyse. Hvis et ord har mere end én grammatisk træk (fx kasus, betydning e.l) markeres det i glossing med punktum. Imellem forskellige forkortelser bruger man punktum, men man bruger ingen punktum imellem person og nummer (for eksempel *go-PRS.1PL*, men ikke *go-PRS.1.PL*). (Leipzig glossing s: 6)

3. ANALYSE

I min analysedel, skal jeg redegøre Hans Christian Andersens liv, *Den Standhaftige Tinsoldats* handling og derefter præsentere eksemplerne fra eventyret først på dansk og så på estisk eksemplerne fra tre forskellige oversætteres værker. Med eksemplerne skal der også være en kort handlingskontekst, så det vil være nemmere at forstå, hvor eksemplerne er taget fra og hvad der sker.

3.1. Hans Christian Andersen

Hans Christian Andersen er forfatter, som er i vores hjerter, altid har været der og altid vil blive. Han var allerede anerkendt og den mest originale forfatter i sin egen tid. Ifølge *Den Store Danske* blev Andersen berømt efter sin kunstroman *Improvisatoren* i 1835 (Den Store Danske, 2017). Han skrev *Den Standhaftige Tinsoldat* i året 1838, 2. oktober (Bom og Aarenstrup, 2015)

Andersen har ikke bare skrevet eventyr for børn, men også for voksne. Det kan ses fra historiens dybe indhold og spillet med forskellige personligheder. Teksterne er bygget op af flere lag, som giver læseren en mulighed for at gå dybere ind i teksten, hvis de vil (Litteratursiden, 2017).

3.2. *Den Standhaftige Tinsoldats* handling

Den Standhaftige Tinsoldat er et eventyr, hvor vi møder en tinsoldat, som mangler et ben, og han er vores histories hovedperson. Han er forelsket i den smukke ballerinadanser og en nat lagde han sig for at han kunne se hende, men et lille sort trolde er ikke glad for det. Han siger til tinsoldaten, at det skal holde dets øjne for hamselv, men tinsoldaten lægger ikke mærke på det. Den næste morgen havner tinsoldaten i et ulykke, hvor han falde ned i vinduet. Derefter laver to gadedrengene en båd af avis, sætte tinsoldaten ind i det, så han sejler væk fra hjem og den smukke danserinde. Tinsoldaten sejler ned af rendesten og tror at det sandsynligvis skulle være trolde skyld, at han var i ulykken. Tinsoldat møder en stor vandrotte, men kunne forsvinde. Lidt efter slugter en stor fisk ham, som blev fanget, bragt på torvet og solgt. Men ifølge skæbnen ankommer han hjem igen. Fisken var solgt og når tjenestepigen åbnede fiskens

mave, fandt hun tinsoldaten med bare ét ben. Tinsoldaten fandt sig i den samme stuen, hvor han var før og hvor den smukke ballerina danser var. Historien slutter med at en dreng smider tinsoldaten i kakkelovnen og vinden blæser også danserinden ind i kakkelovnen. Der var kun et lille tinhjerte tilbage af tinsoldaten, og ballerinaen var brændt kulsort. Det viser, at i rigtig kærlighed findes altid en mulighed for at blive sammen.

3.3. Eksemplerne fra historien

I dette afsnit skal jeg analysere oversættelserne og sammenligne dem med hinanden, for at vise hvilke forståelse af kildeteksten og hvilke strategier oversætterne har brugt. Analysen er gjort ved hjælp af Leipzig Glossing, for at udpege ordstilling og vise, hvordan bevægelse bliver lavet om til kasus. Eksemplerne er givet sådan, at først er sætningen, eller del af sætningen udskrevet fra eventyrets danske version og derefter kommer der tre sætninger fra estiske oversættelser. Jeg vil bruge forkortelser for de forskellige oversættere, sådan at eksemplet er markeret med oversætternes initialer – Riho Raudi (RR), Lea Nurkse (LN), Henrik Sepamaa (HS).

Eksemplerne, jeg har udvalgt, er relevante for mit emne og problemstilling. Ikke alle sætningerne er analyseret.

1. Det første eksempel er fra eventyrets begyndelse, hvor en lille dreng har fået tinsoldater som gave til sin fødselsdag og tager første gang låget af æsken, som er fyldt med 25 tinsoldater.

Sætningen fra kildeteksten: *”Det allerførste, de hørte i denne verden, da låget blev taget af æsken, hvori de lå, var det ord: ”Tinsoldater!”*”

(1) ...låg-et blev tage-t af æske-n,

låg-DEF blive.PST tage-PTCP PREP æske-DEF

hvor-i de lå ..

hvor-LOC de ligge.PST ...

'låget blev taget af æsken, hvori de lå'

(RR) ...karb-ilt, mille-s nad leba-sid, kaas ära võe-ti
... æske-ABL hvad -INE de ligge-PST låg væk tage-
PST

'..fra æske, hvad de lå ind blev låget taget væk..'

(LN) ... kaas selle karb-i pealt, mille-s nad
leba-sid, ära võe-ti ...

... låg denne æske-ACC fra hvad -INE de
ligge-PST væk tage-PST

'...låg blev taget væk fra denne æske hvad de lå ind...'

(HS) ... karbi-l, kus nad lama-sid, kaas pealt ära
võe-ti ...

... æske-ADE hvor de ligge-PST låg fra væk
tage-PST ...

'fra æske hvor de lå, låg blev taget væk'

Alle tre oversættere har brugt trofast oversættelse som metode, fordi de har oversat kildeteksten med præcis den samme mening. I trofast oversættelse er det ofte set, at oversætteren forandrer eller fjerner kulturelle ord, men i denne tekst er det ikke gjort, fordi kildeteksten er jo skrevet sådan, at det er forståeligt i alle kulturrummene og læseren kan enkelt identificere sig med historien. Alle tre oversættelserne følger kildeteksten tæt, men der findes nogle forskelle imellem disse oversættelser – vi kan se at alle tre oversættere har brugt forskellige kasus for at udtrykke frasen „af æsken“. RR har brugt ablativ (ABL) kasus, som på estisk viser, at noget blev taget fra noget, LN har brugt akkusativ (ACC) kasus med ordet „*pealt*“ (da: fra) som er en postposition, der viser sted (Erelt, 2017). Akkusativ kasus med postposition for sted viser os, at noget blev taget fra noget. HS har brugt adessiv (ADE) kasus, som på estisk viser beliggenhed. Denne kasus har HS igen brugt med postpositionen for sted, „*pealt*“.

Der er også forskelle på hvordan oversætterne har udtrykt eller ikke udtrykt bestemt og ubestemt form af ordene. For eksempel i ordet „æske“, har RR og HS ikke oversat eller udtrykt specielt at i kildeteksten er der brugt den bestemt form „æsken“. Kun LN har oversat denne grammatiske form direkte til estisk, men fordi på estisk skelner man ikke mellem bestemte og ubestemte form som på dansk, har hun brugt hjælpeordet „*selle*“, som på dansk kan oversættes med „denne“. Det gør man normalt kun, når man vil betone, at der er tale om denne konkrete ting og ikke andre, men almindeligvis gør man det ikke på estisk. Der kan være lidt forvirring nogle gange, fordi man ikke kan se på ordet selv, om der er tale om en konkret ting, som er nævnt før, eller om det nu er en ny ting, man taler om. For eksempel hvis man siger „en bil“ ved man jo, at det er en ukendt bil for læseren, men „bilen“ viser allerede, at man skulle kende denne bil fra før. På estisk har man ikke sådan forskelle, man skriver og siger bare „*auto*“ (da: bil).

Fra dette eksempel kan ses, at alle tre oversættere har oversat med forskellige kasus og LN understreger også, at der er en bestemt æske. Det viser at selvom alle oversættelserne er gjort på grund af samme eventyret, vil der ske nogle forandringer når forskellige mennesker oversætter teksten på forskellige tiden. Målttekstens mening har blevet det samme som kildeteksten havde, og med én oversætter – LN, kan man se, at hun har oversat endog grammatiske former, som er almindelige for dansk sprog, men ikke for estisk sprog.

2. For det andet eksempel har jeg udvalgt et sted, hvor drengen havde just fået tinsoldaterne i æsken og nu tager han tinsoldaterne ud og begynder at stille dem op på bordet for at lege med dem. Jeg vil undersøge i dette eksempel nærmere hvordan tre oversættere har oversat bevægelse til *op på bordet*.

Sætningen fra kildeteksten: ”*Det råbte en lille dreng og klappede i hænderne; han havde fået dem, for det var hans fødselsdag, og stillede dem nu op på bordet.*”

(2) ... still-ede dem nu op på bord-et.

... stille-PST dem nu ADV PREP bord-DEF

(RR) ... rivista-s   ta   söduri-d   üles.

... stille-3SG.PST 3SG soldat-PL ADV.

'stillede han/hun soldater op'

(LN) ... sead-is   ta   neid lau-a   peale üles ...

... indstille-PST 3SG dem bord-ACC på ADV ...

'indstillede han/hun dem op på bord'

(HS) ... pan-i   ta   nad laua-le   rivi-sse ...

... anbringe-3SG.PST 3SG dem bord-ALL række-ILL ...

'anbragt han/hun dem ind i række på bord'

I dette eksempel kan man se, at i kildeteksten er bevægelse vist med adverbiet "op" og præpositionen "på". Sætningens verbal er i datid og ordet "bord" er i den bestemt form. Alle tre oversættere har brugt trofast oversættelse, som ses af deres præcis samme mening og næsten samme ordstilling. Oversættelserne bruger også den samme tid – datid. Der er nogle forskelle, som er karakteristiske for estisk sprog. Først vil jeg lægge mærke til at på dansk kan man ikke rigtig se i verbet, hvem det er som gør noget (jeg stiller, du stiller, han stiller, o.s.v.), men på estisk er det omvendt (*mina rivistan*, *sina rivistad*, *tema rivistab*, o.s.v.). I dette eksempel kan vi så se, at alle oversætterne har vist i verbet at den som har stillet soldaterne op er 3. person ental (*tema rivistab*).

Der har også været ordvalg spørgsmål fordi alle tre oversættere har brugt forskellige verbum for den danske verbum "at stille" – RR brugt "*rivistama*", LN "*seadma*" og HS "*panema*". Disse verber kan betyde forskellige ting ud af kontekst, men i denne sætning kan læseren jo forstå at soldater blev stillede op, det er bare udtrykt med forskellige ord.

Hvad der er forskelligt med hver oversætter er deres bevægelsesudtryk. RR har slet ikke specificeret hvorhen bevægelsen finder sted, men samtidig har LN og HS begge gjort det. LN har brugt akkusativ kasus, som besvarer til spørgsmålene *kelle?* *mille?* (da: hvem? hvis?), med adpositionalsyntagmer – postposition "*peale*" (da: på) og adverbiet

”üles” (da: op). HS har brugt allativ kasus, som viser bevæglse på noget. Han har ikke brugt adverbier eller postpositionen „peale“, fordi det jo allerede er vist i ordet „lauale“ med allativ kasus.

Endvidere kan man sige, at når RR har vist med verbet, at soldaterne bliver stillet op i opret stilling, har HS specificeret det med et separat ord – „rivi“ (da: række) – at soldater blev stillet op i en række. Bevægelsen er vist med illativ kasus, som i dette eksempel betyder at noget blev anbragt i en række. Samtidig har LN ikke specificeret hvordan soldaterne blev stillet op, læseren kan forstå, at soldaterne blev bare indstillede på bordet i en konkret position, men det må ikke være en række.

Fra dette eksempel kan ses at selvom alle oversættere har brugt forskellige verber og specifikationer for at give videre meningen af kildeteksten, er det til sidst alligevel med den samme mening som kildeteksten. Det var bare HS, som har tilføjet et ord, som ikke var i kildeteksten – ”rivisse” (da: ind i række).

3. Til det tredje eksemplet har jeg valgt et sted, hvor der var aften og alle mennesker gik til seng også var tinsoldaterne lagt tilbage i deres æske. Lidt efter begyndte legetøjer at spille og live og tinsoldater ønskede også at være med, men de kunne ikke tage låget af. I dette eksempel skal jeg undersøge hvad der sker med denne sted af sætningen, hvor tinsoldater kom i æske.

Sætning fra kildeteksten: ”*Da det blev ud på aftenen, kom alle de andre tinsoldater i deres æske og folkene i huset gik til sengs.*”

(3) ... kom   alle de andre   tinsoldat-er   i

...komme.PST   alle de andre   tinsoldat-PL   PREP

deres æske ...

deres æske ...

’kom alle de andre tinsoldater i deres æske’

(RR) ... läksid*   kõik   teised   tinasõduri-d
oma karp-i ...

... gå.3PL.PST   alle   andre   tinsoldat-PL
egen æske-ILL ...

'gik alle andre tinsoldater i egens æske'

(LN) ... tul-id   kõik teised   tinasõduri-d   oma
kast-i sisse ...

... kom-3PL-PST   alle   andre   tinsoldat-PL   egen
æske-ILL ind ...

'kom alle de andre tinsoldater ind i deres egen æske'

(HS) ... pan-di   kõik teised tinasõduri-d nende
karp-i ...

... indsætte-PASS.PST   alle   andre   tinsoldat-PL   deres
æske-ILL ...

'blev alle andre tinsoldater indsat i deres æske'

*„läksid” hedder „minema“ i infinitiv

I dette eksempel findes der nogle ændringer sammenlignet med kildeteksten og mellem oversættelserne. Der står i kildeteksten, at tinsoldaterne **kom** i deres æske, men i de estiske oversættelser har to oversættere brugt forskellige verber – RR har valgt ord „minema“ (da: gå) og HS „panema“ (da: indsætte). Det giver læseren forskellige muligheder for at forstå teksten, fordi „komme“ viser at noget kommer til et sted langt fra, mens ”gå“ viser, at personen ikke er i et bestemt sted, så vedkommende går derhen. Ord „indsætte“ betyder at nogen udenforstående gør det og objekterne (her tinsoldater) bevæger sig ikke selv, hvilket også er vist med den passiv form, som han bruger. LN og RR viser at tinsoldater selv bevæger sig og det er vist i verbet, som jeg tidligere har beskrevet i eksempel 2.

Der er også forskelle, da der i kildeteksten står ”deres æske”, som kan enten viser at æsken tilhører til tinsoldaterne, eller at soldaterne tilhører til æsken – og sådan var det også oversat af HS ”*nende karpi*”. Samtidig har RR og LN oversat det som ”egen æske”, på estisk ”*oma karpi*” men begge de to giver læseren samme forståelse som dansk, at enten denne æsken tilhøre til tinsoldater, eller tilhører soldaterne i æsken.

Der er også forskelle i bevægelses udtryk, fordi på dansk bruger man præpositional, men på estisk har man overvejende kasus, som viser det samme. RR har som HS brugt illativ kasus, som betyder det samme som på dansk i originalteksten – at noget går ind i noget, men på estisk bruger man kasus i stedet for præpositional (eller adverbium + præposition) for at vise denne bevægelse. Kun LN har brugt illativ kasus med et adpositionalsyntagma – postposition ”*sisse*” (da: ind). Det forandrer ikke betydningen eller forståelse – det accentuerer bare at noget gå ind i noget, men på estisk kan det lyde lidt klodset, fordi det er som dobbelt skrevet.

Fra dette eksempel kan ses, at alle tre oversættere har brugt forskellige verber for at udtrykke kildetekstens ”komme”. Der kan man se forskelle i forståelse, nærmere i det hvordan bevægelse finder sted. Også kommer der igen ud at grammatik i de to sprog er forskelligt, særlig når man taler om bevægelses udtryk, hvor der almindeligt bruges præpositioner og adverbier på dansk, men forskellige kasus på estisk.

4. I min fjerde eksempel vil jeg vise hvad der sker når tinsoldaten har faldet ud af vinduet. Gadedrengene finder ham og laver en båd af avis, hvorind de satte tinsoldaten, og han sejler ned af rendestenene, samtidig løb drengene ved siden. I dette eksempel vil jeg fokusere på dette sted af sætninger, hvor der er beskrevet hvordan soldaten sejlede ned af rendestenen med båden og drengene løb ved siden.

Sætning fra kildeteksten: ”*Og så gjorde de en båd af en avis, satte tinsoldaten midt i den, og nu sejlede han ned af rendestenen; begge drengene løb ved siden og klappede i hænderne.*”

(4) ... nu sejle-de han ned af   rendesten-en,

... nu sejl-PST 3SG   ADV PREP   rendesten-DEF,

begge dreng-e-ne løb ved siden...

begge dreng-PL-DEF løbe.PST PREP siden...

(RR) ... nüüd purjeta-s-ki ta rentsli-t mööda

... nu sejle.3SG-PST-CLTC han/hun rende-PAR forbi

alla. Mölemad poisi-d jooksi-d tema-ga kaasa...

ADV. Begge drenge-PL løb.3PL-PST han-/hun-COM med...

'nu sejlede han forbi rende ned. ...drene løb med ham/hende...'

(LN) ...nüüd see purjeta-s rentsli-t mööda alla;

...nu det sejle.3SG-PST rende-PAR forbi ADV;

poisi-d ise jooksi-d kõrval ...

dreng-PL selv løb.3PL-PST ved.siden...

'... nu sejlede det forbi rende ned; drenge selv løb ved siden ...'

(HS) ...nüüd sõiti-s see mööda

...nu køre.3SG-PST det forbi

rentsli-t edasi; mölemad poisi-d jooksi-d

rende-PAR videre begge dreng-PL løb.3PL-PST

körval ...

ved.siden ...

'...nu kørt det forbi rende videre; begge drenge løb ved siden...'

I dette eksempel har alle tre oversættere igen mest brugt trofast metode, som ses ved at sætningsformen forbliver den samme og vi kan også se, at teksten er oversat ord for ord. I dette eksempel kan det også være en mulighed at oversætteren HS har brugt lidt adaption, fordi han har ændret nogle ord, som han syntes var bedste. I dette eksempel er

det vigtigt at bevægelsen i kildeteksten er i datid, og det er også skrevet i datid i oversættelserne. Hvad også er vigtigt, er bevægelse, som viser ”ned af rendestenen” og ”løb ved siden”.

I de estiske tekster forekommer nogle ændringer. Først kan man se, at RR og LN har brugt det samme ord som i kildeteksten – ”*purjetama*” (da: sejle) og HS har brugt verbet ”*sõitma*” (da: køre). Hvad er forskelligt i hver disse oversættelserne, er at RR har brugt et klitisk element i ord ”*purjetas*” (da: sejlede). Et klitisk element er på estisk –gi og –ki suffikser, som kan være tilføjet til hvert ord, bortset fra konjunktioner og udråbsord. Det giver ordet, hvor det bliver brugt som suffiks, en yderligere betydningen ”endnu”, ”også”, ”samt”. En klitisk element har en accentuerende rolle i et ord (Hein, 2017). Men det er altså også i dette eksempel vist, hvem der gjorde det, og det er i verbet. Det er almindeligt på estisk, som jeg har beskrevet i tidligere afsnit.

Endvidere der er i dette eksempel forskelle på hvem sejlede, fordi det i den danske kildetekst og også i RRs oversættelse er tinsoldaten, som sejlede (”*ta purjetas*”, da: han sejlede. Modsat har LN og HS i stedet for det personlige pronomen ”*tema*” (da: han) brugt ”*see*” (da: det), som på dansk kan betyder enten pronomen, som henviser tilbage til tinsoldaten, eller det kan henvise til objektet – båden som tinsoldaten sejlede i.

I kildeteksten er bevægelse udtrykt med adverbium og adposition (her præposition) – ”ned af rendestenen”, og det er det også blevet sådan i alle oversættelserne. RR og LN har brugt også adverbiet ”*alla*” (da: ned) og postpositionen ”*mööda*” (da: forbi). HS har også brugt adverbiet ”*alla*” men hans postpositionen er ”*edasi*” (da: videre/frem), som viser at bevægelsen foregår videre og det er ikke specificeret om det går ned eller op. Det kan også give anderledes information/billede til læseren.

Der er også forskelle i det, at i kildeteksten drengene løb **ved siden** af soldaten, men i RRs oversættelse løb drengene **med** soldaten. RR har brugt komitativ (COM) kasus, som besvarer spørgsmålene *kellega? millega?* (da: med hvem? med hvad?). LN og HS har oversat direkte fra kildeteksten at drengene løb ved siden. Men samtidig giver det ikke nogen stor betydningsændring. Det kan tolkes sådan, at ”løb ved siden” kan blive set som en situation, der ikke tager lang tid, men når man siger at ”løb med ham” kan

det blive tolket sådan, at denne situation tog længere tid og varede længere end bare et minut.

Fra dette eksempel kan ses de to sprogs grammatiske forskelle, at i estisk er der sådan et klitisk element, som understreger ord. Det har RR jo selv tilføjet i oversættelsen, fordi denne træk var ikke i kildeteksten og disse –gi og –ki suffikser kunne han ikke se fra kildeteksten, fordi det er særlig for estisk sprog. Der var også forskelle i en retning af bevægelse og tolkning af kildeteksten.

5. I det femte eksempel skal jeg analysere dette sted, hvor tinsoldaten var blevet slugtet af fisken, og fisken blev fanget, derefter bragt på torvet. Fra torvet købte tjenestepigen den fisk og tog den hjem. Når hun begyndte at lave mad af den og skar den op med en stor kniv, så hun tinsoldaten og tog den med sine to fingre og bar ham ind i stuen, for alle at se.

Sætningen fra kildeteksten: ” *Hun tog med sine to fingre soldaten midt om livet og bar ham ind i stuen, hvor de alle sammen ville se sådan en mærkværdig mand, der havde rejst om i maven på en fisk; men tinsoldaten var slet ikke stolt.*”

(5) ... bar   ham ind i   stue-n ...

... bære.PST ham ADV PREP stue-DEF ...

(RR) ... vii-s   ta   tuppa ...

... tage.3SG-PST han/hun stue.ILL ...

'tog han/hun i stue'

(LN) ... vii-s   ta   tuppa ...

... tage.3SG-PST han/hun stue.ILL ...

'tog han/hun i stue'

(HS) ... vii-s   ta   tuppa ...

... tage.3SG-PST han/hun stue.ILL ...

'tog han/hun i stue'

Dette eksempel er oversat fra alle tre oversættere på præcis den samme måde og her har de brugt konkret trofast metode, fordi teksterne har præcis den samme mening som kildeteksten og de samme ord, men der er bare nogle grammatiske forskelle, som kommer fra det at dansk og estisk er forskellige. På dansk er det ikke markeret i verbet, hvem det er som gør det, men på estisk er det. "Ind i stuen" er skrevet på dansk med adverbium og præpositional, og ordet "stuen" er i den bestemte form. På estisk kan man udtrykke det samme med bare ét ord "*tuppa*", hvor man bruger illativ kasus, som svare på spørgsmålene "*kellesse? millesse?*" (da: hvor ind? hvem ind?), for at vise at noget gik ind i noget.

I dette eksempel kan vi også se, at selvom "bære" ifølge Den Danske Ordbog (videre DDO) "*holde noget løftet, fx med hænderne, på ryggen eller ved hjælp af et redskab, idet man fører det med sig over kortere eller længere afstand*" (Den Danske Ordbog), det samme ord på estisk er "*kandma*", som ifølge Eesti Keele Käsiraamat (videre EKI) betyder "*løftede op aflevere, tage eller bringe fra ét sted til andet*"¹. Det er jo logisk, at man bærer tinsoldaten ind i stuen, fordi tinsoldat ikke selv kan gå. Men i alle tre estiske oversættelser har oversætterne brugt ordet "*viima*" (da: tage), som ifølge DDO betyder "*gribe om noget med hånden eller med et redskab og flytte det*". På estisk ord "*viima*" betyder ifølge EKI "*noget el. nogen fra nærmere til nogen el. til længere aflevere det kan blive gjort gennem at bære, at drage el. at tage med selv, at styre noget*)"². Så dette ordvalg gør forskel i betydningen, endog læseren ikke tænker sådan om det. "Bære" viser klart et andet forhold mellem tinsoldaten og personen, der bærer ham, end hvis man havde brugt verbet "tage".

Fra dette eksempel har jeg fundet at alle oversættere som jeg har analyseret har brugt den samme verbum, som er anderledes af kildetekstens verbum. Selvom det tilsyneladende betyder den samme ting, er der jo forskelle enten at bære eller at tage. Jeg tror at læseren almindelig ikke tænke på det, men hvis man går dybere ind i betydning, kan man forstå, at de har forskellige betydninger, som også vises DDO og

---

¹ Min egen oversættelse. Det oprindelig citat: "*Üles tõstetuna edasi toimetama, ühest paigast teise viima v. tooma*"

² Det oprindelig citat: "*Midagi v. kedagi kusagilt lähemalt kellelegi v. kuhugi kaugemale toimetama (kandes, vedades v. endaga kaasa võttes; juhtides)*"

EKI, som er begge sprogs grammatiske ordbøger. Endvidere viser dette eksempel at den grammatiske form har blevet sammen og bevægelses retning er samme.

6. I det sjette eksemplet, skal jeg analysere et sted af eventyret hvor tinsoldaten har just forstået at han er i den samme stue, som før og der også var den smukke danserinde. Men samtidig tog den ene af drengene soldaten og kastede han ind i kakkelovnen, selvom der var ingen grund for det. Jeg vil analysere denne del af sætningen, hvor der er beskrevet bevægelsen af soldaten ind i kakkelovnen.

Sætningen fra kildeteksten: *"I det samme tog den ene af smådrengene og kastede soldaten lige ind i kakkelovnen, og han gav slet ingen grund derfor; det ar bestemt trolde i dåsen, der var skyld deri."*

(6) **kast-edede soldat-en lige ind i kakkelovn-en ...**

kaste-PST soldat-DEF ADV ADV PREP kakkelovn-DEF ...

(RR) **ja viska-s ta otse ahju...**

og kaste-PST han/hun lige kakkelovn.ILL...

'kastede han/hun lige i kakkelovn...'

(LN) **...ja viska-s ahju ...**

... og kaste.3SG-PST kakkelovn.ILL...

'og kastede i kakkelovn'

(HS) **...ja viska-s sōdur-i ahju ...**

... og kaste.3SG-PST soldat-ACC kakkelovn.ILL...

'og kastede soldat i kakkelovn'

I dette eksempel har oversætterne brugt trofast oversættelse med nogle tilpasninger. Alle tre oversættere har brugt den samme tidform som i kildeteksten, som er datid. Forskellene er, som også tidligere nævnt, at verbet på dansk ikke viser, hvem der gør

det, men på estisk kan vi jo forstå af verbet hvem der har gjort det. I alle tre oversættelser har de også brugt illativ kasus i stedet adverbium og præpositional, som viser den samme bevægelse, men bare med færre ord, fordi illativ kasus er jo skrevet ind i ordet på estisk.

Der er også forskelle imellem de tre oversættelser. Kun RR har oversat ordet ”lige” direkte til estisk ”*otse*”. Det er en specifikation, som kildetekstens forfatter Andersen har skrevet med en mening og RR har også troede at det er en nødvendig tilføjelse og han har oversat det. Andre oversættere LN og HS har ikke beskrevet hvordan soldaten blev kastet ind i kakkelovnen.

Fra dette eksempel kom der ud, at én af estiske oversættere har oversat specifikationen også, men andre to har det ikke. Endvidere var der igen forskelle i sprogs grammatik, hvor i dansk kan man ikke vise bevægelse med bare et kasus, som man kan på estisk.

3.4. Resultater

Nu har jeg analyseret seks forskellige eksempler fra oversættelserne af H.C. Andersens eventyr *Den Standhaftige Tinsoldat*. Min analyse af eksemplerne viser at der var brugt tre metode, men bare én eksempel er oversat med én konkret metode. Det den første eksempel, hvor ”låget blev taget af æsken”, og selvom der var nogle forskelle imellem tre oversættere, har alle de tre oversat denne sætningsled med præcis den samme mening og grammatiske former. Alle tre oversættere brugt forskellige kasus, når de oversat til estisk og det kan ses som forandring i kulturelle træk, som er tilladt i trofast metode. Kulturelle træk kan ses at i dansk bruges der småord – adverbier og adpositioner, for at udtrykke bevægelse, men på estisk bruges der kasus og nogen gang også adpositioner.

De andre eksemplerne kan ikke konkret indsættes i én type af metode, fordi de har træk fra forskellige metoder. Der var to eksempler, som har trofast og adaption metodes træk, det var i det femte og sjette eksempel. I begge de to var der brugt trofast metode, fordi sætningerne var oversat med præcis den samme mening og grammatiske former, men der var nogle adaptioner. For eksempel var i det femte – ”bar ham ind i stuen” brugt forskellige verber, på estisk ”*viima*” (da: tage) og det viser jo adaption, fordi alle

oversættere har troede, at det er bedre at sige lidt anderledes på estisk. Og den samme med sjette eksemplet – ”kastede lige ind i kakkelovnen” var der bare én oversætter, RR som havde oversat specifikation ”*otse*” (da: lige), andre havde ikke troede, at det er vigtigt for at vise direkte retning.

I det tredje eksemplet af min analyse, ”kom alle de andre tinsoldater i deres æske”, er der træk af adaption og også semantisk metode. Adaption ses om at alle tre oversættere har som i et femte eksempel valgt forskellige verber end kildeteksten har, men samtidig kan det være semantiske træk, fordi semantisk metode lad oversættere være kreativ, og det kan ses som at oversættere har forstillede sig forskellige billede, end Andersen har tænkt og derfor har oversættere valgt forskellige verber, for at vise læseren hvad de har ment.

Også i det fjerde eksemplet er der brugt semantisk metode. Det vi ser i sætning ”nu sejlede han ned af rendestenen, begge drengene løb ved siden”, er at oversættere har tilføjede grammatiske elementer – klitisk element fra RR, og forandret retning af bevægelse – ”sejlede videre” fra HS. Fra dette eksempel kan man se, at oversættere har gjort det med meget friere form end for eksempel første sætning, selvom de kunne også gøre det med trofast metode.

I et eksempel, det andet, kan ses tre metodes træk – trofast, adaption og semantisk. Sætningen ”stillede dem nu op på bordet” er oversat med trofast metode, fordi målteksten giver videre præcis den samme mening som kildeteksten, men der er nogle adaptioner, som for eksempel er at i LN sætning, er der ingen specifikation om **hvordan** soldaterne blev stillede op, samtidig når to andre oversættere RR og HS har udtrykt også det, at soldaterne blev stillede op i en række. Semantisk træk kan ses om at HS har oversat og brugt en ekstra ord ”*rivi*” (da: række), som viser hvordan soldaterne vil være endelig på bordet, men det kan også ses som adaption, fordi HS har brugt jo forskellige verber, end andre, ”*panema*” (da: anbringe), som alene ikke viser en retning eller position, som skal være endeligt.

4. DISKUSSION

I dette afsnit skal jeg diskutere resultaterne af min analyse. Først vil jeg overveje hvilke metode har oversættere brugt, derefter om hvad min undersøgelse viser om oversættelse af barnebog mellem dansk og estisk. Og fordi jeg har analyseret tre forskellige oversættere, som har gjort oversættelserne i forskellige år (se i empiri afsnit, hvilke år har disse oversættelserne udkom), vil jeg prøve at se, hvis der er nogle ting, som kan anvendes af oversættere på grund af hvad min analyse har frembragt.

Jeg har set eksemplerne af min analyse ifølge Newmarks oversættelses metoder, som er forklaret i det første kapitel af min teoretisk del. Overhovedet vist min analyse, at der var brugt tre forskellige oversættelses metoder – trofast, adaption og semantisk. Det betyder, at der skulle ikke være nogle betydningsændringer eller store forskelle imellem oversættelserne. I disse metoder er det almindelig, at man har nogle tilpasninger og grammatisk form ændres fra kildeteksten. I valgt eksemplerne var der ikke brugt ord-for-ord, bogstavelig, kommunikativ, fri eller idiomatisk oversættelses metode.

Oversættelserne imellem dansk og estisk barnebog, ved eksempel af H.C.Andersens eventyret, har været meget nærliggende. Det har jeg også ventet, at oversættelserne på estisk er også uden betydningsændring, som disse brugte tre oversættelses strategier også siger. Men der var tilpasninger og ændringer, som nogle gjort det enklere for læseren at forstå, men også mødtes der steder hvor læseren kan ikke få den kildetekstens mening, på grund af tilpasning.

Jeg tror at min undersøgelses resultaterne kan anvendes af oversættere, fordi det kan gøre kildetekstens mening og tænker lidt klarer. For eksempel, når oversættere vil bruge trofast metode, for at skrive målteksten, vil det være vigtig for at opbevare bevægelses retning, som kildeteksten har det. Eller når der er nogle specifikationer, om hvordan bevægelse finder sted, eller hvad skal være afslutningsvis position eller resultat af bevægelse, skulle oversættelse giver det videre samme, som kildeteksten har det.

5. KONKLUSION

Formålet af denne opgave var at sammenligne tre oversætteres værker, for at se hvilke strategier bruges og vil der ske betydningsændring fra dansk til estisk med fokus på bevægelse. Det var gjort ved eksempel af oversættelserne af H.C. Andersens eventyret *Den Standhaftige Tinsoldat*. På grund af det har jeg valgt tre forskellige oversætteres værker, af Riho Raudi (fra året 1997), Henrik Sepamaa (fra året 1987) og Lea Nurkse (fra året 1945) og de derfor at alle har oversat direkte fra samme kildetekstens version fra dansk til estisk.

Analysen viser seks eksempler af bevægelses udtryk, som er analyseret med Leipzig Glossing metode, for at viser præcis hvad estiske eksempler betyder og hvordan det er forskelligt. Fra analyse kom der ud, at overhovedet var der brugt tre oversættelses metode – trofast, adaption og semantisk metode. Der kan man sige, fordi måltæksten var meget nærliggende til kildeteksten og det var oversat, ikke omskrivet eller genfortalt.

Ifølge min spørgsmålene: Hvilken metode er brugt for at oversætte eventyret *Den Standhaftige Tinsoldat*? Kan der ske betydningsændring når man oversætte bevægelse?, kan jeg sige, at på grund af min analyse er der brugt meget nærliggende strategier, for at oversætte eventyret fra dansk til estisk. Også viste analysen, at nogen gang kom der betydningsændringer, specielt når der var oversat bevægelses retning, eller nogle specifikationer.

Bevægelses udtryk i oversættelserne er ikke så meget undersøgt imellem dansk og estisk sprog. På grund af at der er mere og mere dansktalende estere, og dem som gerne vil læse dansk, er det vigtigt for at undersøge hvordan bevægelse er udtrykt og hvilken forskelle der komme. Selvom jeg har gjort det for min bacheloropgave og meget begrænset og kort, og med fokus på realistisk bevægelse, vil det være vigtigt for at lave en undersøgelse også om den fiktiv bevægelse og vælge teksterne fra forskellige baggrund, så at det vil være store resultater og mere anbefalinger til begge oversættere og sproglæreren.

RESÜMEE

Otse ahju: liikumise analüüs eesti tõlgetes *Vankumatust Tinasõdurist*.

Bakalaurusetöö, Tartu Ülikooli humanitaarteaduste ja kunstide valdkond, maailma keelte ja kultuuride kolledž, skandinavistika osakond, Tartu 2017. Autor Johanna Kalle, juhendaja Nicholas Hedegaard Mikkelsen. 37 lk.

Käesolev bakalaureusetöö võrdleb kolme tõlkija teost, et leida, milliseid strateegiad on tõlkimiseks kasutatud ja kas tõlkides on tekkinud tähenduse erinevusi. Antud töö fookuses on võrrelda liikumise väljendamist taani keelest eesti keelde, ning selle uurimiseks on valitud Hans Christian Anderseni muinasjutt „Vankumatu tinasõdur“.

Uurimistöö teoreetiline osa tutvustab erinevaid tõlkemeetodeid, liikumise väljendamist grammatiliselt taani ja eesti keeles ja seejärel fiktiivse ja reaalse liikumise erinevusi. Teoreetilise osa viimane peatükk keskendub Leipzig Glossingu meetodi kirjeldamisele, millele tuginedes on antud uurimistöö analüüs tehtud. Analüüsi aluseks on kolme tõlkija teosed taanikeelsest muinasjutust „Vankumatu tinasõdur“, millest analüüsin lähemalt kuute näidet. Näited on valitud spontaanselt, kuid järgides põhimõtet, et näide peab väljendama reaalselt liikumist.

Analüüsiosa on koostatud Leipzig Glossingu meetodi põhjal, et tuua välja nii sõnavalikulised kui ka grammatilised erinevused ja sarnasused. Samuti on see oluline, et ka eesti keelt mitte kõnelev inimene mõistaks näidete sisu skandinaavia keele oskuse alusel. Analüüsis on keskendutud liikumise väljendamisele ja selle tõlgetele ning on uuritud, millist meetodit kasutati ning kas on erinevusi originaal- ja tõlketeksti vahel. Kolme tõlkija teost analüüsiti ja võrreldi ka omavahel, et leida erinevad tõlkestrateegiad, mida muinasjuttus olevate reaalsete liikumise näidete jaoks on kasutatud.

Uurimistöö analüüsist selgus, et liikumise väljendamises oli kasutatud peamiselt otsetõlkemeetodeid, mis on tõepärane (taani k: trofast), kohandusmeetod (taani k: adaption) ja semantilist meetodi (taani k: semantisk). Seega oli tõlgetes mõningaid erinevusi, kuid need on antud meetodite puhul tavapärased, sest tõlkijad kohandavad

tõlketeksti lugejale arusaadavaks ja hästi loetavaks. Samuti ilmnes analüüsist, et kuigi tõlkijad olid kasutanud väga lähedasi tõlkemeetodeid, siis ilmnes ka mõningaid valesti mõistmise võimalusi, kus tõlke lugeja ei saa päris täpselt sama ettekujutust tegevusest, nagu originaalteksti lugeja.

Antud bakalaureusetöö annab lühidalt ülevaate, milliseid meetodeid kasutades on tõlgitud uurimistööks valitud muinasjutt ning kas neid meetodeid kasutades on jäänud originaalteksti mõte ka tõlketeksti, seda just liikumise väljendamise osas. Kuna reaalse liikumise väljendamise tõlkeuurimusi ei ole eesti ja taani keele võrdlusel varem tehtud (või on neid väga vähe), oleks edaspidi huvitav uurida lisaks reaalsele liikumisele ja fiktiivse liikumise väljendamist ja mõistmist. See oleks kasulik nii tõlkijatele, et oma töid veelgi suurema pühendumuse ja täpsusega teha ning samuti ka taani keele õppijatele, sest näitab, kuidas väljendatakse liikumist – nii igapäevast ja tavapärast tegevust, ning kus on ohukohad, mille tagajärjel võib tekkida valesti mõistmine.

MATERIALE

Andersen, H.C., (1965) *Eventyr og historier: Den Standhaftige Tinsoldat*. Gyldendal

Andersen, H.C., (1987) *Väike merineitsi: Vankumatu tinasõdur*. Oversat fra dansk: Henrik Sepamaa. Tallinn kirjastus.

Andersen, H.C., (1945) *Vankumatu tinasõdur*. Oversat fra dansk: Lea Nurkse. Ilukirjandus ja kunst.

Andersen, H.C., (1997) *Vankumatu tinasõdur*. Oversat fra dansk: Riho Raudi. AS Egmont Eesti

Blomberg, J. (2014) *Motion in Language and experience : Actual and Non-actual motion in Swedish, French and Thai* [<https://lucris.lub.lu.se/ws/files/3888051/4433942.pdf>]

Bom, A.K., Aarenstrup, A. *H.C.Andersen centret: Den Standhaftige Tinsoldat* (2015) [<http://www.andersen.sdu.dk/vaerk/register/info.html?vid=20>] set 14.04.2017

Christensen, R.Z., Christensen, L. (2005). *Dansk Grammatik*. Odense: Special-Trykkeriet Viborg a-s.

Dansk Grammatik af Robert Zola Christensen & Lisa Holm Christensen [https://www.saxo.com/dk/dansk-grammatik_lisa-holm-christensen-robert-zola-christensen_haefet_9788776747770] set i 15.03.2017

Den Danske Ordbog (DDO). [<http://ordnet.dk/ddo>] Set 2017

Den Store Danske: *H.C.Andersen*. [http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Litteratur/Dansk_litteratur/1800-70/H.C._Andersen] set i 14.04.2017

Department of Linguistics of the Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology og Department of Linguistics of the University of Leipzig. (2013)

“*The Leipzig Glossing Rules: Conventions for interlinear morphemeby morpheme glosses*”.

Erelt, M., Erelt, T., Ross, K. Eesti keele käsiraamat(EKI). „Morfoloogia – Sõnaliigid“. [<http://www.eki.ee/books/ekk09/index.php?p=3&p1=1&id=110>]

Hein, I. Practical Realisation of the Morphological Analysis [<https://www.eki.ee/teemad/morfoloogia/hein1.html>] set 7.05.2017

Newmark, P. (1988) *A Textbook of Translation*. USA, New York,

Owji, Z. (2013) „Translational Strategies: A Review and Comparison of Theories“ [<http://translationjournal.net/journal/63theory.htm>]

Pederson, B. (1997). *Danish Motion Verbs: Syntactic Alternations and the Hypothesis of Semantic Determination*. *Nordic Journal of Linguistics*, 20(1), 65-90.

Vulchanova, M og van der Zee, E. (2013). Motion Encoding in Language and Space. Pajusalu, R; Kahusk, N; Orav, H; Veismann, A; Vider, K; Õim, H(artikel), *The encoding of motion events in Estonian* (s 44-67). Storbritanien: MPG Books Group, Bodmin og King's Lynn

Woldersgaard, C.G, „In search of the third code – A corpus-based study of the Motion category in natural and translated texts in Danish and Spanish“ [http://pure.au.dk/portal/files/85464275/Thesis_Proposal_Final_Casper_Woldersgaard.pdf] set 11.05.2017

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Johanna Kalle,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Lige ind i Kakkelovnen: En analyse af bevægelse i estiske oversættelserne af *Den Standhaftige Tinsoldat*

mille juhendaja on Nicholas Hedegaard Mikkelsen.

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsenti andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus,

Johanna Kalle